

Posudek na bakalářskou práci

Klára Pokorná, *Magie a věda v osmnáctém století: Případ Mesmera a Gassnera*, Praha 2011, 52 stran

Vedoucí práce: PhDr. Martina Ondo Grečenková, Dr.

Paní Klára Pokorná se ve své bakalářské práci rozhodla věnovat tématu z mého pohledu velmi odvážnému a současně aktuálnímu, a to problematice vztahu vědy, magie, normy a alternativy. Tuto problematiku rozebírá na studii slavného případu z konce osmnáctého století, léčebných metod Franze Antona Mesmera, a jeho neméně zajímavého současníka Johanna Josepha Gassnera. Jde o téma, které v našich podmínkách dosud nebylo dostatečně sledováno a jež stále vzbuzuje zájem i ve světové historiografii, mimo jiné svým přesahem a vlivem na další epochu. Důkazem toho je například nedávný Třináctý mezinárodní kongres osvícenství (Graz, 25.-29.7.2011), na němž se v mesmerovské sekci diskutovalo nejen o recepci Mesmera v Anglii, Skotsku, ve Francii (na konkrétním dosud nepublikovaném případě Bordeaux), ale rovněž o propagandě mesmerovského léčitelství či historiografickém přístupu k tomuto tématu.

Jako vedoucí práce jsem vysoce ocenila, že si paní Klára Pokorná dané téma zvolila sama a to v souvislosti se svým dalším připravovaným výzkumem a studiem v oblasti psychoterapie. K práci, kterou připravovala nejen ze studijní povinnosti, ale především ze zájmu, se stavěla velice aktivně a zodpovědně, kladla si stále nové otázky, hledala možnosti řešení, konzultovala specialisty nejen z oblasti historie. Odtud také pramení poměrně náročné otázky, na něž se rozhodla hledat jednu z možných odpovědí. Její téma postupně dostávalo podobu studie, která by zcela přesáhla možnosti bakalářské práce. Bylo tudíž nutné se rozhodnout pro stručnější variantu, či spíše práci pojmut jako úvod k dalšímu rozsáhlejšímu výzkumu.

Takovéto rozhodnutí přináší samozřejmě klady i zápory. Mezi klady patří jednoznačně konstrukce dané problematiky. Paní Pokorná, ač se finálně rozhodla pro tematiku osmnáctého století, nezůstala „jen“ u studia této doby, ale rozhodla se o přesah tématu až do naší doby, zamyslela se, byť stručně, nad obecnějšími otázkami vztahu vědy, magie a náboženství, vědeckého a „alternativního“ lékařství/léčitelství, paradigmatu a jeho změn v průběhu staletí. Pokusila se o propojení historie, antropologie a psychologie a o ukázkou nejen „vědecké“ debaty o alternativní metodě v 18. století, ale i o podchycení recepce mesmerismu ve své době. Neméně

zajímavé je zde srovnávání přístupu k nové metodě ve Francii a k „alternativě“ v léčení v podobě Gassnerova exorcismu v „Německu“, poukazující na rozdílnost v mentalitách v těchto oblastech. Závěrečné otázky (kapitola 8) potom korunují tuto konstrukci pokusem o paralelu mezi osvícenstvím, které je obvykle považováno za skutečný „začátek“ moderní éry, a naší současností, v níž jsou otázky normy a alternativy, vědy a paradigmatu stále živé (a samozřejmě stále živé budou i nadále). Rovněž problematika v osvícenských kruzích všudypřítomné racionality a zároveň v širší (nechci říci přímo a pouze lidové) mentalitě přetrvávajícího mystičtějšího myšlení a zájmu o magično a imaginární jevy, stejně jako střetávání se těchto dvou přístupů, stojí za pozornost historika. Nemalý význam má tato problematika také pro úvahy o psychoterapii, jejích jednotlivých přístupech, „vědeckosti“, výsledcích a odpovědnosti vůči klientům, tedy pro téma, jímž se autorka jednou hodlá zabývat. Ke kladům práce, mimo zmíněných a často pozitivně provokativních otázek, patří také velice čtivý styl textu, i výběr literatury (nutno poznamenat, že autorka čte práce nejen v angličtině, ale i ve francouzštině).

Z pozice historika by jedna z možných výtek směřovala k faktu, že je „bakalářka“ založena téměř výlučně na práci s literaturou a nikoliv na rozboru pramenů, jak bylo původně zamýšleno. Nicméně o této skutečnosti jsme s autorkou hovořily a z časových důvodů (i z důvodů rozsahu práce) nebylo možné se do tohoto poměrně obtížného výzkumu (recepcie mesmerismu v habsburské monarchii) v rámci bakalářské práce pustit. Dalším problémem jsou některé protimluvy, které se v textu objevují v charakteristikách přístupu k normě a důvěře ve vědu vůbec v naší době, stejně jako finálně nepřesvědčivě (či spíše nedostatečně) zodpovězená otázka způsobu (či způsobů) pojmání normy v 18. století, které bylo rádo „normativní“ a „řádomilné“. Ovšem vyvolat zájem a diskusi o těchto otázkách bylo na druhé straně jedním z autorčiných záměrů.

Studii paní Kláry Pokorné považuji, i přes určité nedostatky, za velmi podnětnou i čtivou a domnívám se, že může vskutku představovat úvod k pozdější magisterské, případně dále doktorské práci objasňující reakci na mesmerismus v podmínkách habsburské monarchie a věnující se diskusi o vědě, „paradigmatu“, normě a praxi v tomto prostoru. K obhajobě ji doporučuji a hodnotím ji známkou „výborně“.

PhDr. Martina Ondo Grečenková, Dr.

Historický modul FHS UK

Historický ústav AVČR